

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

ТЕОРЕТИКО – МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ (ПОЧАТОК)

Кожевникова І.І.

кандидат педагогічних наук, доцент, член - кореспондент Міжнародної
академії наук педагогічної освіти (м. Москва, РФ)

Кожевникова І.І. ТЕОРЕТИКО – МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
КУЛЬТУРИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ (ПОЧАТОК) // ФУНДАМЕНТАЛЬНЫЕ И
ПРИКЛАДНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ПРАКТИКАХ ВЕДУЩИХ НАУЧНЫХ ШКОЛ. – 2014. – № 4;
URL: fund-issled-intern.esrae.ru/4-52

У статті розглянуто теоретико-методологічні та методичні засади процесу формування культури навчальної діяльності молодших школярів у складі розгляду проблеми формування культури, виявлення сутності культури, перевірки стану її формування в педагогічній практиці. Розроблено принципи і напрями формування культури, зміст та методики діагностування стану знань, умінь культури навчальної діяльності молодших школярів.

Ключові слова: культура навчальної діяльності молодших школярів; сутність культури; стан формування культури; педагогічна практика; принципи і напрями формування культури; зміст та методики діагностування.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сьогодні в Україні йде становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження в світовий освітній простір. Зміна освітньої парадигми потребує нового змісту, інших підходів до організації навчання, інших відносин та цінностей іншого педагогічного і учнівського менталітету. Ефективність реалізації завдань реформування освіти багато в чому залежить від культурно творчої домінанти навчально - виховного процесу. У нових вимогах учень сучасної початкової школи має

виховуватися не як носій певної суми знань, а як особистість, громадянин з властивою йому мораллю, культурою навчальної праці та поведінки. Особливої актуальності набуває питання особистісного розвитку школяра, створення психолого-педагогічних умов для формування культури навчальної діяльності, що зумовлює поступовий перехід до розвитку суб'єкт – суб'єктної взаємодії. У педагогічній теорії і практиці вже зроблено чи мало, що виступає підставою для розробки проблеми формування культури навчальної діяльності молодших школярів. Проте, на сьогоднішній день ще мало досліджень, які б узагальнювали накопичений теоретичний та емпіричний матеріал важливий для подальшого вивчення проблеми формування культури навчальної діяльності молодших школярів як цілісного феномену.

Таким чином, актуальність означеної проблеми дослідження лежить у руслі розв'язання протиріччя між потребою педагогічної практики в науковому, навчальному і методичному забезпеченні процесу формування культури навчальної діяльності молодших школярів і відсутністю у педагогічній теорії необхідних теоретичних, методологічних положень, методик діагностування стану знань, умінь культури навчальної діяльності молодших школярів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Основні напрями розробки наукової проблеми формування культури навчальної діяльності дітей різного віку відображені у наукових працях Б.Ананьєва, Л.Введенської, А.Маркової, Т.Савицької, Н.Чернухи та ін. В них визначається, що культура навчальної діяльності учнів повинна стати необхідним чинником сучасного навчально-виховного процесу, що формування культури навчальної діяльності школярів повинно набути науково обгрунтованих і практично підтверджених позицій. Окремі аспекти культури навчальної праці молодших школярів відображені у дисертаційних дослідженнях (С. Броннікова, О.Опалюк, І.Павленко, І. Ярита). Розкриття соціально-філософського аспекту даної проблематики стало предметом спеціального дослідження В.Баранівського, І.Зязюна, П.Копніна. Педагогічний аспект проблеми формування культури навчальної діяльності дітей початкової школи висвітлено у працях Ш.Амонашвілі, С.Лисенкової, С. Логачевської, В. Паламарчук, О. Савченко та ін.

Як свідчить аналіз практики, формування культури навчальної діяльності дітей у початковій школі гальмується відсутністю відповідних теоретичних засад і технології її формування. Тому актуальною залишається розробка і

реалізація умінь культури навчальної діяльності учня, притаманних педагогіці й дидактиці початкової школи.

Для розробки науково-педагогічних основ формування культури навчальної діяльності молодших школярів в педагогічній науці і практиці склалися відповідні передумови.

Вплив навчальної діяльності на активний психічний розвиток дитини доведено у дослідженнях П.Гальперіна, Д.Ельконіна, Л.Занкова, Г.Костюка, О.Люблінської, Н.Менчинської, Н. Талізінної та ін.

Визначена специфіка навчальної діяльності в роботах В.Давидова, Л.Ітельсона, І.Ломпшера, А.Маркової, В.Рєпкіна та ін., виявлена сутність навчальної діяльності, що визначається загальнопсихологічним розумінням діяльності (Л.Виготський, О.Леонтьєв, О.Лурія та ін.)

Експериментальне навчання, що було підготовлене і проведене під керівництвом Л. Занкова в початковій школі, стало основою перебудови як змісту, так і методики початкового навчання у напрямку його інтенсифікації.

Д. Ельконін розробив концепцію навчальної діяльності. Він виходив із того, що навчальна діяльність характеризує конкретний період психічного розвитку дитини, так як вона формується в процесі навчання під керівництвом педагога. Учений виявив структуру навчальної діяльності, закономірності її формування, її зв'язок з психічним розвитком учнів.

Ш. Амонашвілі розробив методичну систему навчання школярів на змістовно-оціночній основі. За базову позицію він взяв психологічну концепцію про співвідношення навчання і розвитку (Л. Виготський, О.Леонтьєв, Д.Узнадзе), фундаментальні психолого-дидактичні дослідження (В. Давидов, Д.Ельконін, Л. Занков, Н. Менчинська), педагогічну діяльність В. Сухомлинського, творчий пошук педагогів – практиків.

А. Маркова виділяє позитивні і негативні сторони мотивації учіння молодшого школяра та її динаміку протягом цього віку, розкриває як благопр и-ємні ознаки мотивації (загальне доброзичливе ставлення дитини до школи, широта її інтересів, допитливість), так і негативні характеристики.

Досліджено активність як прояв пізнавального інтересу, розкрито його взаємозв'язок із станом особистості школяра, з успішністю запам'ятовування навчального матеріалу. Такої думки дотримується О. Дусавицький.

У фундаментальних працях у галузі організації навчальної діяльності дітей (А.Маркова, М.Махмутов, М.Скаткін, Л.Фрідман) показано, що

діяльність самих школярів може бути прийнята як визначальний чинник усього навчального процесу.

Для нашого дослідження також важливе значення мають наукові праці Л.Введенської, Л.Виготського, В.Кан-Калика, Д.Кобалевського, Г.Костюка, Т.Мальковської, В.Неменського, Л.Павлової, І.Риданової, Б.Теплова, А.Хінчина, І.Цветкової та ін., в яких розкриваються проблеми підвищення культури усного та письмового мовлення, спілкування, культури мислення, засвоєння норм культури поведінки, культури взаємин, формування екологічної культури, розвитку музично-естетичної культури почуттів, культури математичного мислення і мовлення, формування засад морально-етичної культури.

Питанню навчання дітей культури читання особливу роль відводили психолог Т.Єгоров, педагог К.Ушинський, відомий вітчизняний педагог Д.Тихомиров.

Теоретичні основи культури поведінки молодших школярів розглянуті в працях О.Богданової, В.Бушелевої, О.Федя та ін. Підходи до морального виховання дітей відображені в педагогічній творчості А.Макаренка, К.Ушинського, С.Шацького. Необхідність формування першооснов естетичної культури бачив В.Сухомлинський.

Ідеї сучасної гуманістичної педагогіки і теорії розвивального навчання в початковій школі розглядаються в працях Н.Бібік, М.Вашуленка, О.Савченко та ін., у досвіді учителів-методистів.

Розкриття теоретичних, методологічних положень, методичного забезпечення процесу формування культури навчальної діяльності молодших школярів як цілісного феномену остається не дослідженим.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Актуальним є науково обґрунтоване розкриття цілісного підходу до формування культури навчальної діяльності молодших школярів.

Формування цілей статті (постановка завдань). У статті обґрунтовується розкриття теоретичних, методологічних положень, методичного забезпечення процесу формування культури навчальної діяльності молодших школярів як цілісного феномену.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасна гуманістична парадигма освіти відкидає такий педагогічний процес, який не захоплює душу дитини, не пробуджує цілісну гаму якостей і рис, не дає простору для

загальнокультурного розвитку її особистості, а потребує лише роботи розуму і механічного запам'ятовування.

Тенденція впливу науки і мистецтва на формування особистості учня стає одним із важливіших напрямків розвитку сучасної теорії і практики навчання [1, с. 41]. Культура як основа сучасної освіти має бути в центрі уваги вчителя початкових класів на рівні змісту всіх шкільних предметів, а також організації навчально-виховного процесу.

Опираючись на діяльнісний і системний підходи до вивчення феномену культури навчальної діяльності, ми поставили за мету розробити теоретичний понятійний апарат культури навчальної діяльності молодших школярів. І все ж необхідним є пошук і сьогодні такої побудови навчально-виховного процесу, яка була б ефективною в умовах масової школи.

Феномен діяльності в педагогіці Г. Щукіна пояснює так: "...в навчальному процесі на основі діяльності та її різних видів і форм відбувається систематичне і послідовне формування тих особистісних новоутворень, які підводять школяра і до саморегуляції, і до позиції суб'єкта навчальної діяльності" [2, с.17].

У відповідності із структурно-функціональним принципом у складі об'єкта, що вивчається як система, потрібно виділяти певні частини. Ми говоримо про навчальну діяльність і про сукупність видів культур, що притаманні навчальній діяльності учнів і тому повинні виявлятися в ній. На подальшому кроці - ми виділяємо в кожному виді культури її елементи як носії необхідних знань, умінь, якостей, рис особистості дитини, якими вона повинна оволодіти в процесі формування культури навчальної діяльності. Тут і виникають особистісні новоутворення молодших школярів.

Відповідно до принципу детермінізму необхідно виявити причинно-наслідкові зв'язки між елементами структури будь-якої системи. Тоді зміни в одному елементі мають бути зрозумілі як причина і умови змін у другому елементі і так далі. Причинно-наслідковий зв'язок елементів культури в нашому дослідженні має послідовний характер, тому що дитина розвивається в узгодженні з індивідуальними особливостями і віковими можливостями. Підкреслимо, що в нашому дослідженні види культур і їхні елементи взаємопов'язані через навчальну діяльність школярів і це також підкреслює послідовний характер, тому що оволодіння дітьми в навчанні одними елементами культури неминуче приводить до оволодіння іншими. Всі ці процеси мають рівневий характер, тому, що визначаються природою процесу навчання і індивідуальністю дитини.

Відповідно до принципу історизму розглядати систему потрібно в розвитку, виділяючи різні його етапи і відповідні періоди часу.

Процес формування умінь культури навчальної діяльності повинен проходити через етапи.

Навчально-виховний процес, в якому б формувалась культура навчальної діяльності дітей потребує переорієнтації на засади культури, на оволодіння спочатку разом з учителем, а потім і самим школяром уміннями культури навчальної діяльності різного змісту, на вибір учителем навчального матеріалу, методів такого формування, засобів та прийомів з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей пізнавальної діяльності кожної дитини.

Аналіз практики початкової школи показує, що існуючі сьогодні технології навчально-виховного процесу недостатньо приділяють уваги питанням урахування індивідуально-психологічних особливостей учнів.

Нам уявляється правомірним розглядати формування культури навчальної діяльності молодших школярів на змісті властивих їй видів культур: читання; усного та письмового мовлення; спілкування і взаємин; поведінки, а також культури розумової діяльності; екологічній; культури праці; етичній культури; естетичній; духовній. Оволодіння цими видами культур в цілісній сукупності є необхідною основою для формування культури навчальної діяльності кожної дитини у відповідності із її індивідуальними особливостями[3, с.143-146].

Це окреслює одне із головних завдань учителя початкових класів у навчанні: навчити дітей відповідним знанням, умінням культури, виховати необхідні якості і риси як культурні надбання особистості. Тому маємо говорити про культуроємкість навчальної діяльності молодших школярів, яка пов'язана з підвищенням її ефективності. Є сенс також говорити і про необхідність вибору вчителем і дітьми найкращого для конкретної навчальної або життєвої ситуації варіанту формування культури навчальної діяльності, що визначає ефективне функціонування навчально-виховного процесу. Разом з тим вважаємо, що методологічною основою оптимізації процесу навчання є діалектичний системний підхід до оцінки можливих рішень завдань, який забезпечує вибір найкращого варіанту для відповідних умов. Ю. Бабанський сформулював загальне визначення оптимізації процесу навчання як "такого управління, яке організується на основі всебічного врахування закономірностей, принципів, сучасних форм і методів навчання, а також умов

з метою досягнення найбільш ефективного функціювання процесу за даними критеріями”.

Аналіз роботи учителів початкових класів у загальноосвітніх школах Донецької області показав, що мають місце перешкоди не тільки виховного, дидактичного, але й управлінського змісту в організації навчально-виховного процесу на засадах культури.

Відзначимо, що ми розглядаємо дії вчителя з управління формуванням культури навчальної діяльності дітей і дії учнів з самоуправління у оволодінні знаннями і уміннями культури навчальної діяльності в співпраці [4, с. 20-21].

Сутність культури навчальної діяльності учня виявляється через особистісні новоутворення, які є результатом засвоєння знань, сформованості умінь, навичок культури, якостей та рис особистості, коли дитина оволодіває елементами видів культури, тому характеризується проявом рівня культури [5, с. 133].

Зміст культури навчальної діяльності учня утворюється видами культур та їх елементами, які є його основою і притаманні педагогіці та дидактиці початкового навчання.

В дослідженні провідними умовами культури навчально-виховного процесу у початковій школі є педагогічна культура учителя і культура навчальної діяльності молодших школярів.

Формування культури навчальної діяльності молодшого школяра являє собою поетапне засвоєння ним під керівництвом вчителя, батьків і за допомогою власних зусиль елементів видів культур, які в цілісній сукупності містять систему умінь культури навчальної діяльності учня початкової школи. Цей процес пов'язаний з розвитком особистості учня.

Система умінь культури навчальної діяльності учня складається із умінь дидактичного, психологічного, виховного, організаційно-управлінського змісту і забезпечує становлення особистості учня.

У ході дослідницької роботи нами були виділені якісні характеристики, що визначають сутність рівня культури навчальної діяльності учнів [6, с. 47-48]:

1. Високий рівень. Молодші школяри характеризуються високим рівнем культури навчальної діяльності, якщо самостійно і усвідомлено виявляють в ній знання і уміння культури, показуючи їхнє повне розуміння, а саме:

а) дидактичного змісту: точно і правильно відповідають на питання і ставлять їх, зв'язно висловлюють навчальний матеріал, правильно

використовують різні види мовлення (усне і письмове), точно та усвідомлено використовують терміни;

б) психологічного змісту: чіткість і конкретність мислення (наочно-образного і логічного), правильно і повно виділяють головне, суттєве, точно характеризують художні образи, правильно розуміють позиції діючих осіб та автора художнього твору, аргументовано обґрунтовують оцінювальні судження, дають самооцінку;

в) виховного змісту: дотримуються правил особистої гігієни і безпеки у виконанні праці і навчальної діяльності, усвідомлюють національну культуру і традиції, виявляють ввічливість, повагу до дорослих і товаришів, чуйність і толерантність у спілкуванні, тактовність, активну культуротворчу особистісну позицію, охайність, точність, відповідальність, наполегливість, дбайливо ставляться до природи, дотримуються правил поведінки у спілкуванні з нею, готові допомогти, розуміють, бачать, створюють красиве;

г) організаційно-управлінського змісту: планують, організують, контролюють свою навчальну діяльність, сумлінні (виконують обіцянки і все роблять вчасно).

2. Середній рівень. Молодші школярі характеризуються середнім рівнем культури навчальної діяльності, якщо виявляють в ній знання і уміння культури різного змісту, але ще мають труднощі в їхньому розумінні і усвідомленні. Тому їм потрібна допомога вчителя, батьків, товаришів, щоб якісно і повністю оволодіти необхідними уміннями. Перед ними є перспектива досягнення високого рівня культури навчальної діяльності;

3. Низький рівень. Молодші школярі характеризуються низьким рівнем культури навчальної діяльності, якщо показують слабе розуміння знань і неповне виявлення умінь культури різного змісту. Їхня навчальна діяльність повинна постійно спрямовуватись, контролюватись учителем, батьками. Перед ними є перспектива досягнення середнього рівня культури навчальної діяльності.

Якщо звернутися до словника, то можна виявити, що поняття “ємкий” означає місткий, який може багато вмістити чого-небудь [99]. У цьому розумінні, згідно з логікою формування культури навчальної діяльності учнів, ми вводимо поняття “культуроємкість навчальної діяльності”, величина якої визначається шляхом розрахунку коефіцієнта культууроємкості. На нашу думку культууроємкість навчальної діяльності учня вміщує накопичений ним особистий досвід культури, власні надбання культури (знання і уміння), їх найкраще використання в різних ситуаціях навчання, життєдіяльності і може

вимірюватись на основі математичної методики як величина коефіцієнту культуроємкості. Під коефіцієнтом культуроємкості ми розуміємо кількісну інтерпретацію виявлення учнем системи умінь культури навчальної діяльності. Культуроємкість пов'язана з підвищенням ефективності навчальної діяльності учнів, тому значення коефіцієнта неоднакове для дітей, що виявляють різний рівень культури навчальної діяльності.

Ми також виявили, що вирішенню проблеми формування культури навчальної діяльності дітей сприяє ще й така важлива умова: створення учителем і самими дітьми на уроках різноманітного, але необхідного фону культури. Цей фон має визначитися змістом навчального матеріалу, його особливостями, можливостями впливу культури на дітей. Складовими фону культури можуть бути: художнє слово вчителя, живопис, музика, народні пісні, народні ігри тощо. Учителю необхідно методично правильно забезпечити фон культури на уроці через прогнозування, планування, а потім і організацію навчально-виховного процесу.

Аналіз змісту навчальних програм початкової школи, психолого-педагогічної, методичної літератури дозволяє виявити засоби формування культури навчальної діяльності дітей, наприклад: художня література; ілюстративний матеріал; діафільми; діапозитиви; іграшкові набори; фоно- і грамзаписи; текстові завдання; вірші; лічилки та ін.

Наші спостереження підтверджують, що коли вчитель і учень активно працюють над культурою навчальної діяльності, то вона виявляється дитиною через: усвідомлені судження; глибокі переживання; вияв почуттів в тих чи інших ситуаціях на уроках і в домашніх умовах; інтелектуальну, художню, комунікативну, творчу діяльність; знання духовних засад свого народу, його історії і побуту, мови і культури; багатий лексичний запас; використання пам'яток, інструкцій, планів; виявлення переживань, емоцій, через малюнки; активну участь у різних конкурсах та ін. При цьому засоби виконують функцію зовнішнього впливу на формування культури навчальної діяльності дітей, а відзначені характеристики - внутрішній стан особистості дитини, як виявлення нею надбань культури навчальної діяльності. Тому культура навчальної діяльності учня виявляється через якісні новоутворення його особистості.

Доцільним для формування культури навчальної діяльності учнів початкових класів є науково обґрунтований і методично правильно організований процес оволодіння ними елементами видів культур:

1. Культура читання: техніка читання; виділення та характеристика художніх образів; розуміння позиції діючих осіб та автора; висловлювання оцінювальних суджень, самооцінка.

2. Культура розумової діяльності: виділення в навчальному матеріалі головного, суттєвого, внутрішніх залежностей, свідоме його відтворення; встановлення логічних зв'язків в змісті навчального матеріалу; мислення наочно-образне і логічне; точне і свідоме використання термінів.

3. Культура усного та письмового мовлення: відповідь на питання, формулювання запитань; зв'язне висловлювання навчального матеріалу; використання різних видів мовлення; виступ з короткою доповіддю, виконання різних письмових робіт, стислий запис навчального матеріалу.

4. Культура праці: гігієна праці; техніка безпеки; охайність і точність; зберігання матеріалу, зусиль і часу; планування трудових дій, організація і їхній контроль.

5. Культура спілкування, взаємин: товариські, гуманні взаємини; ділові стосунки; лексичне багатство мови; витримка, чуйність, толерантність; тактовність; ввічливість.

6. Культура поведінки: повага, чуйність до дорослих і товаришів; все виконувати вчасно; сумлінність, надійність, чесність; активна культуротворча особистісна позиція в навчальній діяльності.

7. Етична культура: готовність допомогти, простити, проявити співчуття; життя та навчання в класному колективі.

8. Естетична культура: естетичне ставлення до довкілля; краса художнього слова; естетичні еталони і зразки, їхнє оцінювання; естетичне сприйняття навколишнього світу, створення красивого.

9. Духовна культура: народні українські традиції; удосконалення української мови; повага до держави України; національна культура.

10. Екологічна культура: любов до рідного краю; дбайливе ставлення до природи; правила поведінки у спілкуванні з природою.

Відзначимо, що названі елементи видів культур розглядаються нами як притаманні змісту навчання і виховання молодших школярів, вони не суперечать один одному і взаємопов'язані між собою, мають системну основу, а їхній вибір відносно цілісний.

Висновки. Підводячи підсумки цієї частини дослідження, підкреслимо, що нами обґрунтований необхідний “теоретико - понятійний апарат”, що

розкриває феномен культури навчальної діяльності молодших школярів: види культур і їхні елементи; сутність культури навчальної діяльності; зміст культури навчальної діяльності; формування культури навчальної діяльності; система умінь культури; рівні виявлення умінь культури культуроємкість навчальної діяльності; коефіцієнт культуроємкості навчальної діяльності учнів; фон культури уроку; засоби формування культури навчальної діяльності; виявлення внутрішнього стану особистості учнем.

(Продовження у наступному випуску журналу [прим. редактора]).

Література:

1. Апанасенко М.Г. Эстетическое в дидактике как компонент гуманизации естественных дисциплин и источник творчества/ Апанасенко М.Г., Гашенко И.А. (Педагогика та психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки. Зб.наук.пр./Редкол.:Т.І.Сущенко (Відп.ред.)та ін. – Київ – Запоріжжя.- Вип.17.- С.41.
2. Щукина Г.И. Роль деятельности в учебном процессе: Кн.для учителя / Г.И. Щукина.- М.: Просвещение, 1986.-С.17.
3. Кожевникова І.І. Результати соціологічного опитування і анкетування дітей 1-3 класів на шляху формування культури їхньої навчальної діяльності/ І.І. Кожевникова (Теоретичні питання освіти та виховання: Збірник наукових праць. Випуск 11). За загальною редакцією академіка АПН України Євтуха М.Б., укладач – О.В. Михайличенко.-Київ: Видавничий центр КДЛУ,2000.-С.143-146.
4. Раченко И.П. НОТучителя/И.П.Раченко.-М.:Просвещение,1982.- С.20-21.
5. Кожевникова І.І. Шляхи формування культури навчальної діяльності молодших школярів // Кожевникова І.І.(Проблеми переходу початкової школи на нову структуру і зміст навчання)/Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції у м.Донецьку 2-3 листопада 2000 року. – Донецьк:ВАТ “УкрНТЕК”,2000.-С.133.
6. Кожевникова І.І. Дидактика культури навчальної діяльності молодших школярів / І.І.Кожевникова (Наукові записки: Збірник наукових статей Національного педагогічного університету ім.М.П.Драгоманова (укл.П.В.Дмитренко,О.Л.Макаренко.-К.:НПУ,2000.-И.1).- С.45-51.
7. Хозяинов Г.И. Педагогическое мастерство преподавателя: Метод.пособие/ Г.И. Хозяинов.- М.: Высш.шк. 1988.- С.58-59.

8. Савченко О.Я. Урок у початкових класах. / Навч.-метод. посібник // О.Я.Савченко. - К.: Освіта, 1993.- С.12-18.
9. І.І. Кожевникова. Культура навчальної діяльності молодших школярів / / Кожевникова І.І.//Соціалізація особистості: Зб. наук. праць. – К.: НПУ, 1999. Випуск 4. – С. 213-215.
10. І.І. Кожевникова. Соціальний, психолого-педагогічний, управлінський характер проблем у процесі формування культури навчальної діяльності молодших школярів /Кожевникова І.І.// Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. пр./ Ред. Т.І. Сущенко (відп. ред.) та інш. – Київ – Запоріжжя. – Вип. 19. – С. 190-192.
11. Кожевникова І.І. Технологічний підхід до формування культури навчальної діяльності молодших школярів./ Кожевникова І.І.// (Гуманізація навчально-виховного процесу: Збірник наукових праць. Випуск Х). За загальною редакцією Л.Леге-нького та В. Сипченка. – Слов'янськ: Видавничий центр СДПІ, 2000. – С. 107-112.
12. Кожевникова І.І. Культура навчальної діяльності дітей як фактор підвищення ефективності навчання/ І.І. Кожевникова // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Збірник наукових праць / Ред.кол.: Т.І. Сущенко (відп.ред.) та ін. – Київ-Запоріжжя. – Вип. 17, 2000. – С.218.
13. Кожевникова І.І. Діагностика процесу формування культури навчальної діяльності молодших школярів. /І.І.Кожевникова // Наукові записки: Збірник наукових статей Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова / Укл. П.В. Дмитренко, О.Л. Макаренко. – К.: НПУ. – Ч. 4. – С. 36-37.
14. Кожевникова І.І. Оцінка величини культуроємності навчання на уроках у початкових класах. / І.І. Кожевникова// (Наукові записки: збірник наукових статей Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова) Укл. П.В. Дмитренко, О.Л. Макаренко. – К.: НПУ, 2000. – Ч. 2. – С. 63-65.
15. Кожевникова І.І. Формування культури навчальної діяльності молодших школярів /І.І. Кожевникова// Гуманізація навчально-виховного процесу: Наук.-метод.зб. Вип. УП. За загальною ред. Легенького Г.І. та Сипченка В.І. - Слав'янськ: ІЗМН-СДПІ, 1999. – С.102.

References:

- Apanasenko M.G. Esteticheskoe v didaktike kak komponent gumanizatsii estestvennyh distsiplin i istochnik tvorchestva/ Apanasenko M.G., Gashenko I.A. (Pedagogika ta psihologiya formuvannya tvorchoyi osobistosti: problemi i poshuki. Zb.nauk.pr./Redkol.:T.I.Suschenko (Vldp.red.)ta In. – KiYiv – Zaporlzhzhya.- Vip.17.- S.41.
2. Schukina G.I. Rol deyatelnosti v uchebnom protsesse: Kn.dlya uchitelya / G.I. Schukina.- M.: Prosveschenie, 1986.-S.17.
 3. Kozhevnikova I.I. Rezultati sotsiologichnogo opituvannya i anketuvannya dltey 1-3 klasiv na shlyahu formuvannya kulturi Yihnoyi navchalnoyi dlyalnosti/ I.I. Kozhevnikova (Teoretichni pitannya osviti ta vihovannya: Zbirnik naukovih prats. Vipusk 11). Za zagalnoyu redaktsiEyu akademiKA APN UkraYini Evtuha M.B., ukladach – O.V. Mihaylichenko.-KiYiv: Vidavnichiy tsentr KDLU,2000.- S.143-146.
 4. Rachenko I.P. NOTuchitelya/I.P.Rachenko.-M.:Prosveschenie,1982.- S.20-21.
 5. Kozhevnikova I.I. Shlyahi formuvannya kulturi navchalnoyi dlyalnosti molodshih shkolyariv // Kozhevnikova I.I.(Problemi perehodu pochatkovoYi shkoli na novu strukturu i zmlst navchannya)/Materlali VseukraYinskoYi naukovopraktichnoYi konferentsiYi u m.Donetsku 2-3 listopada 2000 roku. – Donetsk:VAT “UkrNTEK”,2000.-S.133.
 6. Kozhevnikova I.I. Didaktika kulturi navchalnoyi dlyalnosti molodshih shkolyariv / I.I.Kozhevnikova (Naukovi zapiski: Zbirnik naukovih statey Natsionalnogo pedagogichnogo unIversitetu Im.M.P.Dragomanova (ukl.P.V.Dmitrenko,O.L.Makarenko.-K.:NPU,2000.-I.1).- S.45-51.
 7. Hozyainov G.I. Pedagogicheskoe masterstvo prepodovatelya: Metod.posobie/ G.I. Hozyainov.- M.: Vyissh.shk. 1988.- S.58-59.
 8. Savchenko O.Ya. Urok u pochatkovih klasah. / Navch.-metod.poslbnik // O.Ya.Savchenko .- K.: Osvlta, 1993.- S.12-18.
 9. I.I. Kozhevnikova. Kultura navchalnoyi dlyalnosti molodshih shkolyariv / / Kozhevnikova I.I.//Sotsializatsiya osobistosti: Zb. nauk. prats. – K.: NPU, 1999. Vipusk 4. – S. 213-215.
 10. I.I. Kozhevnikova. Sotsialniy, psihologo-pedagogichniy, upravlnskiy karakter problem u protsesi formuvannya kulturi navchalnoyi dlyalnosti molodshih shkolyariv /Kozhevnikova I.I// Pedagogika i psihologiya formuvannya tvorchoyi osobistosti: problemi i poshuki: Zb. nauk. pr./ Red. T.I. Suschenko (vldp. red.) ta Insh. – KiYiv – Zaporlzhzhya. – Vip. 19. – S. 190-192.

11. Kozhevnikova I.I. Tehnologichniy pidhid do formuvannya kulturi navchalnoyi diyalnosti molodshih shkolyariv./ Kozhevnikova I.I.// (Gumanizatsiya navchalno-vihovnogo protsesu: Zbirnik naukovih prats. Vipusk H). Za zagalnoyu redaktsiEyu L.Lege-nkogo ta V. Sipchenka. – Slov'yansk: Vidavnichiy tsentr SDPI, 2000. – S. 107-112.

12. Kozhevnikova I.I. Kultura navchalnoyi diyalnosti dltey yak faktor pidvischennya effektivnosti navchannya/ I.I. Kozhevnikova // Pedagogika i psihologiya formuvannya tvorchoyi osobistosti: problemi i poshuki: Zbirnik naukovih prats / Red.kol.: T.I. Suschenko (vldn.red.) ta In. – KiYiv-Zaporizhzhya. – Vip. 17, 2000. – S.218.

13. Kozhevnikova I.I. Diagnostika protsesu formuvannya kulturi navchalnoyi diyalnosti molodshih shkolyariv. /I.I.Kozhevnikova // Naukovi zapiski: Zbirnik naukovih statey Natsionalnogo pedagogichnogo unversitetu Im. M.P. Dragomanova / Ukl. P.V. Dmitrenko, O.L. Makarenko. – K.: NPU. – Ch. 4. – S. 36-37.

14. Kozhevnikova I.I. Otsinka velichini kulturoEmkosti navchannya na urokah u pochatkovih klasah. / I.I. Kozhevnikova// (Naukovi zapiski: zbirnik naukovih statey Natsionalnogo pedagogichnogo unversitetu Im. M.P. Dragomanova) Ukl. P.V. Dmitrenko, O.L. Makarenko. – K.: NPU, 2000. – Ch. 2. – S. 63-65.

15. Kozhevnikova I.I. Formuvannya kulturi navchalnoyi diyalnosti molodshih shkolyariv /I.I. Kozhevnikova// Gumanizatsiya navchalno-vihovnogo protsesu: Nauk.-metod.zb. Vip. UP. Za zagalnoyu red. Legenkogo G.I. ta Sipchenka V.I. - Slav'yansk: IZMN-SDPI, 1999. – S.102.

Кожевникова И.И. Теоретико-методологические и методические формирования культуры учебной деятельности младших школьников

В статье раскрыты теоретико-методологические и методические основы процесса формирования культуры учебной деятельности младших школьников в составе рассмотрения проблемы формирования культуры, выявления сущности культуры, проверки состояния ее формирования в педагогической практике. Разработаны принципы и методики диагностирования состояния знаний, учений культуры учебной деятельности младших школьников.

Ключевые слова: культура учебной деятельности младших школьников; сущность культуры; состояния формирования культуры; педагогическая практика; принципы и направления формирования культуры; содержание и методики диагностирования.

Kozhevnikova I.I. Theoretical, methodological and methodical formatting of a culture of learning activity of younger schoolboys

Theoretical and methodological principles of the process of building a culture of learning activity of younger schoolchildren as part consideration of the problem of formation of culture, revealing the essence of culture, check the status of its formation in pedagogical practice are reveals in the article. The principles and methods of diagnosing the state of knowledge, the exercise of culture learning activity of younger schoolchildren are described.

Keywords: culture of learning activity of younger schoolchildren; essence of culture; condition of formation of culture; pedagogical practice; principles and directions of formation of culture; the content and methods of diagnosis.